RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA O‘QITUVCHILARNING KASBIY FAROVONLIGINI TA’MINLASHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK OMILLARI

Matupayeva Shohsanam Zaripboy qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Maxsus pedagogika kafedrasi v.b dotsenti

998 97 741 68 88 Email:shohsanammatupaeva@gmail.com

Avazov Oybek Xushvaqtovich
Talaba, CHDPU, Pedagogika fakulteti, Chirchiq, O‘zbekiston
Email: oybekavazov@gmail.com

Axmedova Dilnozaxon Xabibullayevna
Talaba, CHDPU, Pedagogika fakulteti, Chirchiq, O‘zbekiston
Email: dilnozaxmedova@gmail.com

Azimova Shaxnoza Xusanboy qizi
Talaba, CHDPU, Pedagogika fakulteti, Chirchiq, O‘zbekiston
Email: shaxnozaazimova@gmail.com

Ergashev Shahriyor Muqumjon o‘g‘li
Talaba, CHDPU, Pedagogika fakulteti, Chirchiq, O‘zbekiston
Email: shahriyorergashev@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqamli transformatsiya jarayonida o‘qituvchilarning kasbiy farovonligini ta’minlashga ta’sir qiluvchi pedagogik va psixologik omillar tahlil qilinadi. Zamonaviy ta’lim tizimida raqamli texnologiyalar ta’lim jarayonini samarali tashkil etish, pedagoglarning ish faoliyatini optimallashtirish hamda o‘quv jarayonini individuallashtirish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Shu bilan birga, raqamli muhitning kengayishi pedagoglar uchun yangi kasbiy talablar, texnologik moslashuv zarurati hamda psixologik yuklamaning ortishiga sabab bo‘lmoqda. Tadqiqotda pedagogik muhit, raqamli kompetensiyalar, ish yuklamasi muvozanati, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash hamda psixologik barqarorlik kabi omillarning o‘qituvchilar kasbiy farovonligiga ta’siri o‘rganildi. Tadqiqot natijalari raqamli transformatsiya sharoitida pedagoglarning kasbiy farovonligini ta’minlash ta’lim sifatini oshirishda muhim omil ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: raqamli transformatsiya, pedagog farovonligi, kasbiy charchash, pedagogik muhit, psixologik barqarorlik, raqamli kompetensiya.

Аннотация. В данной статье анализируются педагогические и психологические факторы, влияющие на обеспечение профессионального благополучия учителей в условиях цифровой трансформации. В современной системе образования цифровые технологии расширяют возможности эффективной организации учебного процесса, оптимизации профессиональной деятельности педагогов и индивидуализации обучения. Вместе с тем расширение цифровой образовательной среды приводит к появлению новых профессиональных требований к педагогам, необходимости технологической адаптации и увеличению психологической нагрузки. В исследовании рассматривается роль таких факторов, как педагогическая среда, цифровые компетенции, баланс рабочей нагрузки,

социальная поддержка и психологическая устойчивость в обеспечении профессионального благополучия учителей. Результаты исследования показывают, что обеспечение профессионального благополучия педагогов в условиях цифровой трансформации является важным фактором повышения качества образования.
Ключевые слова: цифровая трансформация, благополучие педагогов, профессиональное выгорание, педагогическая среда, психологическая устойчивость, цифровые компетенции.

Abstract. This article analyzes pedagogical and psychological factors influencing teachers' professional well-being in the context of digital transformation. In modern education systems, digital technologies expand opportunities for effective organization of the learning process, optimization of teachers' professional activities, and individualization of education. At the same time, the expansion of the digital environment creates new professional requirements for teachers, the need for technological adaptation, and increased psychological workload. The study examines the role of factors such as pedagogical environment, digital competencies, workload balance, social support, and psychological stability in ensuring teachers' professional well-being. The results of the research show that ensuring teachers' professional well-being in the context of digital transformation plays an important role in improving the quality of education.
Keywords: digital transformation, teacher well-being, professional burnout, pedagogical environment, psychological stability, digital competence.

Kirish

Raqamli transformatsiya zamonaviy ta'lim tizimining muhim rivojlanish bosqichlaridan biri hisoblanadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim jarayoniga yangi pedagogik imkoniyatlar olib kirib, o'qitish metodlari, pedagogik faoliyat hamda ta'limni boshqarish tizimining yangilanishiga sabab bo'lmoqda. Ayniqsa, raqamli platformalar, masofaviy ta'lim texnologiyalari, elektron ta'lim resurslari hamda interaktiv o'qitish vositalari pedagoglarning kasbiy faoliyatini samarali tashkil etish, o'quv jarayonini individuallashtirish hamda ta'lim sifatini oshirish imkonini bermoqda [5].

Raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish bilan birga pedagoglarning kasbiy faoliyatiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Zamonaviy o'qituvchi nafaqat o'z fanini mukammal bilishi, balki raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish, elektron ta'lim resurslarini yaratish hamda masofaviy ta'lim jarayonlarini tashkil etish ko'nikmalariga ham ega bo'lishi zarur. Shu sababli pedagoglardan doimiy ravishda yangi bilim va ko'nikmalarni egallash, texnologik muhitga tez moslashish hamda o'z pedagogik faoliyatini zamonaviy talablar asosida takomillashtirib borish talab etilmoqda.

Biroq raqamli transformatsiya jarayoni pedagoglar uchun nafaqat yangi imkoniyatlar, balki muayyan qiyinchiliklarni ham keltirib chiqarmoqda. Raqamli muhitning kengayishi pedagoglardan yuqori darajadagi raqamli kompetensiyalarni talab qilishi bilan birga, ularning ish yuklamasining ortishiga ham sabab bo'lmoqda. Elektron hujjatlar bilan ishlash, onlayn ta'lim jarayonini tashkil etish, raqamli platformalarda o'quv faoliyatini boshqarish kabi vazifalar pedagoglarning psixologik yuklamasini oshirishi mumkin. Natijada ayrim hollarda kasbiy charchash, stress hamda kasbiy qoniqishning pasayishi kuzatiladi. Shu sababli o'qituvchilarning kasbiy farovonligini ta'minlash zamonaviy ta'lim tizimining dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi [3].

Pedagoglarning kasbiy farovonligi ularning pedagogik faoliyati samaradorligi, kasbiy rivojlanishi hamda ta’lim jarayonining umumiy sifatiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shuning uchun ham raqamli transformatsiya sharoitida pedagoglarning psixologik barqarorligini ta’minlash, ularning kasbiy qoniqishini oshirish hamda qulay pedagogik muhit yaratish muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Ilmiy adabiyotlar tahlili pedagoglarning kasbiy farovonligi ta’lim tizimi samaradorligi bilan bevosita bog‘liq ekanligini ko‘rsatadi. Pedagogika va psixologiya sohasidagi ko‘plab ilmiy tadqiqotlarda ta’lim muhiti, pedagogik faoliyat va shaxs rivojlanishi o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik alohida ta’kidlangan. Xususan, L.S. Vygotskiy va J. Piagetning ilmiy qarashlarida shaxs rivojlanishi ta’lim muhiti, ijtimoiy omillar hamda psixologik jarayonlar bilan uzviy bog‘liq ekanligi asoslab berilgan. Ushbu nazariyalarga ko‘ra, ta’lim jarayonining samaradorligi pedagogik muhit, o‘qituvchining kasbiy kompetensiyasi hamda psixologik omillar bilan chambarchas bog‘liqdir [1][2].

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda esa raqamli transformatsiya pedagoglarning kasbiy faoliyatiga yangi talablarni qo‘yishi bilan birga, ularning kasbiy rivojlanishi uchun yangi imkoniyatlar yaratishi ta’kidlanadi. Raqamli texnologiyalar yordamida ta’lim jarayonini samarali tashkil etish, o‘quvchilar bilan interaktiv muloqotni kuchaytirish hamda o‘quv jarayonini individuallashtirish imkoniyatlari kengaymoqda. Shu bilan birga, pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish, ularni metodik jihatdan qo‘llab-quvvatlash hamda qulay pedagogik muhit yaratish ta’lim sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi [4].

Mazkur tadqiqot nazariy tahlil metodlariga asoslangan bo‘lib, ilmiy adabiyotlarni o‘rganish, qiyosiy tahlil qilish hamda umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida pedagoglarning kasbiy farovonligiga ta’sir qiluvchi pedagogik va psixologik omillar, jumladan pedagogik muhit, raqamli kompetensiyalar, ish yuklamasi muvozanati hamda ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash kabi omillar ilmiy manbalar asosida tahlil qilindi. Ushbu metodlar tadqiqot muammosini chuqurroq o‘rganish hamda ilmiy asoslangan xulosalar chiqarish imkonini berdi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari raqamli transformatsiya sharoitida o‘qituvchilarning kasbiy farovonligiga bir nechta muhim pedagogik va psixologik omillar ta’sir ko‘rsatishini ko‘rsatdi. Avvalo, pedagoglarning raqamli kompetensiyalarining rivojlanganligi ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Raqamli kompetensiyaga ega o‘qituvchilar zamonaviy ta’lim texnologiyalaridan samarali foydalanish, elektron ta’lim resurslarini yaratish hamda masofaviy ta’lim jarayonini tashkil etishda yuqori natijalarga erishadilar.

Shuningdek, tadqiqot natijalari pedagogik muhitning ijobiy tashkil etilishi o‘qituvchilarning kasbiy faoliyatiga ijobiy ta’sir ko‘rsatishini ko‘rsatdi. Ta’lim muassasalarida o‘zaro hamkorlikka asoslangan pedagogik muhit, metodik qo‘llab-quvvatlash hamda rahbariyat tomonidan yaratilgan qulay sharoitlar pedagoglarning kasbiy qoniqishini oshiradi va ularning professional faoliyatini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi.

Bundan tashqari, ish yuklamasining muvozanatli taqsimlanishi ham o‘qituvchilarning kasbiy farovonligiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Pedagoglarning mehnat faoliyatida haddan tashqari ortiqcha yuklamaning mavjudligi kasbiy charchashga olib kelishi mumkin. Shu sababli ish jarayonini to‘g‘ri tashkil etish hamda pedagoglarning ish yuklamasini optimallashtirish muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqot natijalari shuni ham ko‘rsatdiki, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash ham pedagoglarning kasbiy farovonligini ta’minlashda muhim omillardan biridir. Kasbiy faoliyat davomida hamkasblar bilan hamkorlik qilish, metodik yordam olish hamda professional rivojlanish imkoniyatlarining mavjudligi pedagoglarning motivatsiyasini oshiradi. Natijada o‘qituvchilarning kasbiy qoniqishi ortadi va ta’lim jarayonining samaradorligi oshadi [6].

Muhokama

Raqamli transformatsiya sharoitida pedagoglarning kasbiy farovonligini ta’minlash masalasi kompleks yondashuvni talab qiladi. Zamonaviy ta’lim tizimida o‘qituvchilar nafaqat o‘z fanini mukammal bilishi, balki raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish ko‘nikmalariga ham ega bo‘lishi zarur. Shu sababli pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish ta’lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, pedagoglarning kasbiy farovonligini ta’minlashda pedagogik muhit muhim rol o‘ynaydi. Ta’lim muassasalarida qulay psixologik muhit yaratish, pedagoglar o‘rtasida hamkorlikni rivojlantirish hamda metodik yordam ko‘rsatish o‘qituvchilarning kasbiy faoliyatini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi.

Shuningdek, pedagoglarning ish yuklamasini optimallashtirish ham muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy ta’lim tizimida pedagoglarning ortiqcha hujjatlar bilan ishlashi, elektron platformalarda faoliyat yuritishi hamda turli hisobotlarni tayyorlashi ularning ish yuklamasini oshiradi. Shu sababli ta’lim muassasalarida pedagoglarning ish faoliyatini samarali tashkil etish, ularning professional rivojlanishi uchun qulay sharoit yaratish muhim hisoblanadi.

Bundan tashqari, o‘qituvchilarning kasbiy rivojlanish imkoniyatlarini kengaytirish ham kasbiy farovonlikni ta’minlashga yordam beradi. Malaka oshirish kurslari, ilmiy seminarlar hamda innovatsion pedagogik metodlarni o‘rganishga qaratilgan treninglar pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, raqamli transformatsiya sharoitida o‘qituvchilarning kasbiy farovonligini ta’minlash ta’lim tizimi barqarorligi va sifatini oshirishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Pedagoglarning psixologik barqarorligi, kasbiy qoniqishi hamda zamonaviy raqamli texnologiyalar bilan ishlash ko‘nikmalarining rivojlanganligi ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, pedagoglarning kasbiy farovonligini ta’minlashda pedagogik muhitni yaxshilash, ish yuklamasini muvozanatli tashkil etish, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash hamda professional rivojlanish imkoniyatlarini kengaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Kelgusida raqamli transformatsiya sharoitida pedagoglarning kasbiy farovonligini oshirishga qaratilgan ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish, innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish hamda o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish ta’lim tizimi samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Vygotsky, L. S. (1983). *Thought and Language.* Moscow: Progress Publishers.
2. Piaget, J. (1952). *The Origins of Intelligence in Children.* New York: International Universities Press.
3. Maslach, C., & Leiter, M. P. (2016). *Burnout in Education.* New York: Routledge.
4. OECD. (2020). *Teachers’ Professional Well-being.* Paris: OECD Publishing.

5. UNESCO. (2021). *ICT in Education: A Critical Literature Review.* Paris: UNESCO Publishing.
6. Fullan, M. (2016). *The New Meaning of Educational Change.* New York: Teachers College Press.
7. Darling-Hammond, L. (2017). *Teacher Learning and Educational Improvement.* Harvard Education Press.
8. American Psychological Association. (2020). *Publication Manual of the American Psychological Association* (7th ed.). Washington, DC.